

HÁLÓZAT

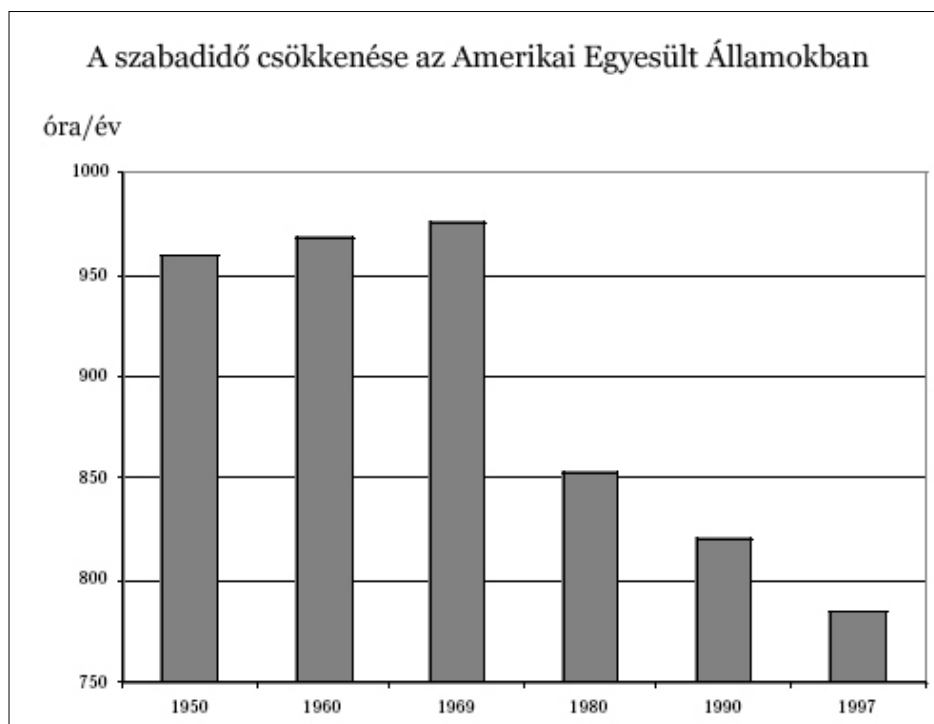
A KÖRNYEZETI NEVELÉSI HÁLÓZAT HÍRLEVELE 76. SZÁM / 2006. OKTÓBER

Pedagógia otthon és az iskolában, nem mindegy! – avagy a fejlődés méréséről

Ki gondolta volna, hogy egy pedagógus otthoni gyermeknevelő tevékenysége és iskolai munkája között óriási különbség van. Pedig van, mégpedig bizonyos szempontból jelentős. Ugyanis, ha otthon neveljük a csemetét (a sajátunkat), azzal – legalábbis a jelenlegi GDP központú világ logikája szerint – nem járunk hozzá az ország felemelkedéséhez, hiszen azért nem kapunk fizetést, így az nem is jelenhet meg a GDP-ben, míg ha ugyanezt intézményi keretek között tesszük, az mindjárt jelentős mértékben javítja a bruttó hazai termék mutatóját – még akkor is, ha munkabérünk mértékével nem is vagyunk túlzottan elégedettek. Biztosan jól van ez így?

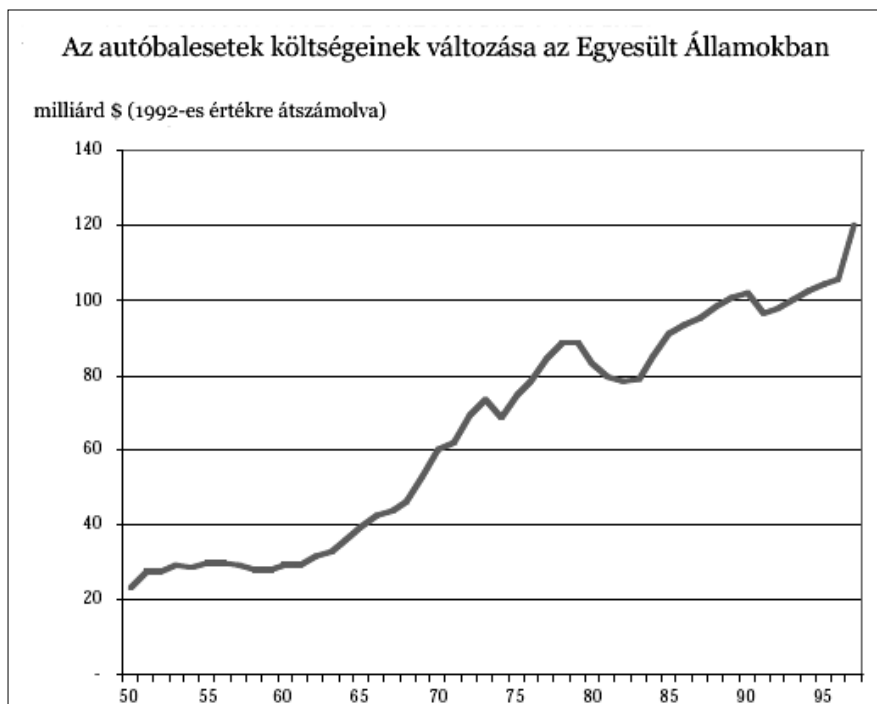
Furcsa világban élünk: vezető politikusaink, közgazdászaink szinte kivétel nélkül a GDP növelésének büvöletében élnek – abban a hiszemben, hogy a gazdaság bajaira ez jelenti az egyetlen orvosságot. Egyáltalán, jelenleg mindennek az alfája és ómegája a gazdaság – és az anyagiakban mért gazdagság. Talán fel sem tűnik döntéshozóinknak, hogy a gazdaság folyamataiért való aggodalmuk már a társadalom, az emberek rovására megy. Közben minden józan elképzelés szerint a gazdaság kellene a társadalom kiszolgálója legyen, ez napjainkban fordítva történik, mi vagyunk a gazdaság szolgálói és szolgálóleányai.

A lényeg, hogy a GDP növekedjék – mintha legalábbis a fejlettségnek vagy az életszínvonalnak valamilyen fokmérőjéről beszélhetnénk, vitatkoznának. Pedig a kutatások azt igazolják, hogy napjainkban a GDP növekedése általánosságban éppen az életszínvonal csökkenésével párhuzamos folyamatként jelentkezik. A GDP tehát valójában nem az életszínvonal fejlődésére utaló mutatószám, hanem egy gazdasági mutató, ráadásul annak is rossz, hibás... El kell osztatni azt a téveszmét, amelyet a politikai marketing sulykol a társadalomba: ha nő a GDP, nő a jólét. Látnunk kell, hogy a jólétet a gazdasági tényezőkön kívül számos más szempont is meghatározza.

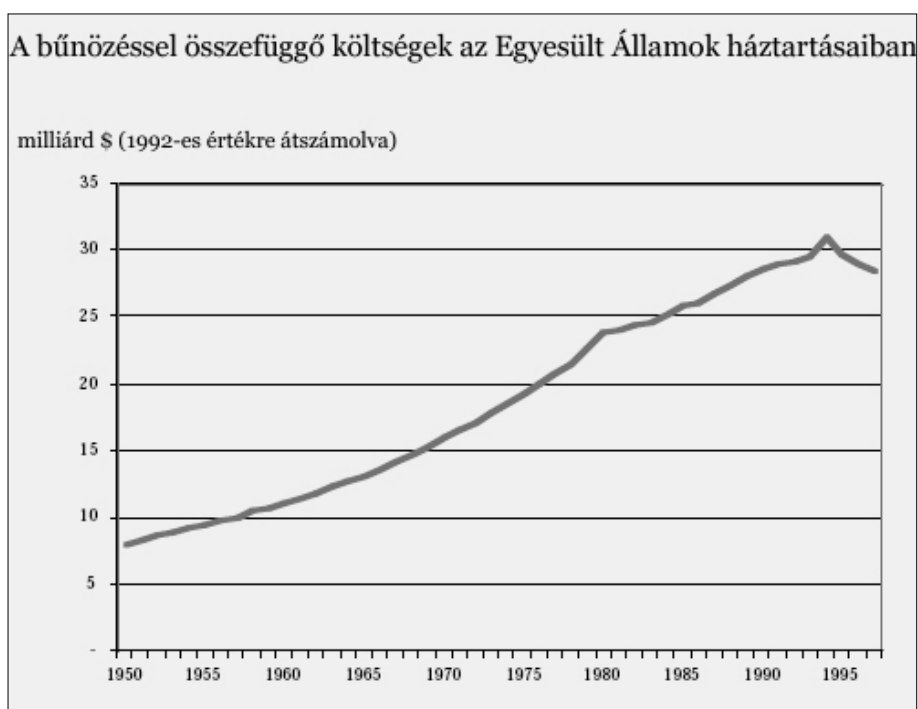

„A bruttó hazai termék mindent mér – kivéve azt, ami fontos az életben.”

Robert Kennedy, 1968

Nézzünk erre néhány egyszerű és igen jellemző példát. Az egyik legyen a kikapcsolódásra fordított idő világszerte megfigyelhető csökkenése. Az ezen folyamat magyarázatául szolgáló gondolat sor meglehetősen mesziről indítható, nyilvánvalóan a fogyasztói társadalom sajátos természetével hozható összefüggésbe: a gazdaságnak az a jó, ha nagy a fogyasztás mértéke, amit különféle marketing fogásokkal, trükkökkel lehet megfelelő szinten tartani (sőt egyre növelni) azáltal, hogy mesterségesen gerjesztenek – legtöbbször logikusan nem indokolható, felesleges, sőt általában káros következményekkel járó – igényeket. Ennek eredményeképpen egyre több anyagi jellegű értéket akarunk birtokolni, de ezek csak egyre növekvő időtartamú munkavégzés árán szerezhetők meg. Végül lassan eljutunk odáig, hogy annyit dolgozunk, hogy tulajdonképpen már nem is lesz szabadidőnk, ami viszont felveti a kérdést: ez volna az élet értelme? Ettől nekünk jobb lett? Aligha. Pedig a GDP nőtt, hiszen többet dolgoztunk és ezért jó esetben több fizetést kaptunk...

Egy másik példa a közlekedési balesetek okozta anyagi természetű kár mértékének változása. E tekintetben az elmúlt 5 évtizedben drámainak nevezhető, csaknem 600%-os növekedés mutatkozott, ami egyfelől az egyre

nagyobb forgalomból következő növekvő számú balesettel, másfelől a nagyobb értékű gépjárművekkel magyarázható. Végeredményben tehát egyre többen szenvedtek különféle baleseteket: gyors ütemben nőtt a halálos áldozatok száma (hazánkban jelenleg évente 1000 ember hal meg autóbalesetben, vagyis naponta csaknem 3), mint ahogyan azoké is, akik egész további életükre lerokkantak, lebénultak, helyrehozhatatlan agyi károsodást szenvedtek. Ezek mellett szinte már említést sem érdemel, de közben sérült, összetört az autóállomány egy nagy része. Könnyen beláthatjuk tehát, hogy összességében ezen változások nem pozitív irányba befolyásolták jólétünket. Ettől a tényről függetlenül eközben a GDP töretlenül nőtt, hiszen a betegeket ápolni kellett, az autókat szervizelni, a halottakat pedig eltemetni – s mindez óriási pénzmozgással jár.

A harmadik példa is igen látványos: a háztartások bűnözéssel kapcsolatos kiadásai éppen 350%-kal nőttek a vizsgált csaknem 50 éves időszakban. Vagyis míg korábban elég volt egy riglit felszerelni a sufni ajtajára, ma ez legfeljebb kacagásra készíti a betörőket. Jobb(?) környékeken ma már igen széles tárházat alkalmaznak a védekezésnek: van térfigyelő rendszer (éjjel is látó kamerával felszerelve), kiképzett őrző-védő kutya, szépen prosperáló őrző-védő vállalkozás, saját kézi lőfegyver, sziréna, különféle villogók arzenálja, és rács minden mennységben. Hogy milyen érzés lehet kamerák kereszttüzében, kertünket vérszomjas harci ebekkel megosztva, vastag rácsok mögött létezni, nem szeretném megtudni, de tény hogy ezáltal növelhetjük a GDP-t. Mindez nyilvánvalóan anyagi forrásaink jelentékeny felhasználását jelenti, ami megtakarítható volna egy jobb közbiztonságú környezetben. A kedvezőbb állapot természetesen – többek között – elérhető a rendszeres rendőri jelenlét segítségével is, azonban könnyen belátható, hogy adóforintjain keresztül ez a megoldás is sújtja az állampolgárt.

A fenti és a fentieken túlmutató hiányosságok és problémák arra indították a kor égető problémái iránt fogékony közgazdászokat és más szakértőket, hogy a GDP helyett más mutatószámok kidolgozásával rávilágítsanak arra, hogy gazdasági növekedés nem feltétlenül változik egyenes arányban az életszínvonal növekedésével. 1994-ben megalkották a Fenntartható Gazdasági Jólét Mutatóját (ISEW), majd egy évvel később ennek egy továbbfejlesztett változatát, a Valódi Fejlődés Mutatóját (GPI). Hogy miként változott valójában a fent vizsgált időszakban az Egyesült Államokban élők jóléte, azt ezek a mutatók világosan érzékeltetik. Miközben a GDP szinte töretlenül felfelé ívelő pályát ír le, addig a jólét – más mutatók szerint – az utóbbi évtizedekben láthatóan hanyatlik. Az egekig nőttek a jövedelmi különbségek, immár valóban kézzelfoghatóak a környezeti károkozás következményei, drasztikusan fogynak a természeti erőforrások (olyannyira, hogy az Amerikai Egyesült Államok – hogy fent tudja tartani lakosságának extra mértékű energiafogyasztását – már napjainkban is olyan sajátos energiapolitikát kénytelen folytatni, amely láthatóan az olajban gazdag országok katonai megszállásával, a civil lakosság tömegeinek legyilkolásával tartható csak fenn).

Dr. Munkácsy Béla

